

กรอบแนวคิดทางกฎหมายในการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคง และเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์

ณัฐวัฒน์ จิระเสรีรัตน์¹ สุขสมัย สุทธิบัติ²
 อุทัย อาทิวา³ ไพจิตร สวัสดิ์สาร⁴

วันที่รับบทความ: 21 เมษายน 2568	วันแก้ไขบทความ: 27 พฤษภาคม 2568	วันที่ตอบรับบทความ: 28 พฤษภาคม 2568
---------------------------------	---------------------------------	-------------------------------------

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กรอบแนวคิดทางกฎหมายในการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยการนำกรอบแนวคิดทางกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางไซเบอร์ ปฏิญญาว่าด้วยผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน และกรอบแนวคิดทางกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และเนการาบรูไนดารุสซาลาม มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ดังนี้ (1) นำกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมาตรวจสอบ เนื่องจากประเทศไทยยังเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องเป็นไปตามหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน (2) นำข้อสรุปและบทเรียนของกฎหมายต่างประเทศที่เป็นนิติรัฐเข้มแข็งกว่ามากำหนดเป็นมาตรฐานที่จะใช้ในประเทศไทย (3) บัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าเรื่องใดเป็นความผิดที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ที่ให้อำนาจคณะกรรมการกถนกรองข้อมูลทางคอมพิวเตอร์พิจารณาแล้วปิดกั้นเว็บไซต์ได้ เพื่อจะได้มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลระดับหนึ่ง โดยที่มีได้ให้เป็นอำนาจศาลและเป็นภาระที่ศาลจะต้องวินิจฉัย เพราะการตัดสินใจของศาลย่อมตัดสินไปตามอุดมการณ์แนวคิด ค่านิยมของผู้พิพากษาในคดีนั้น ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ถ้ามีการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพประชาชนต้องห้ามด้วยข้อกฎหมายที่มาจากกฎหมายที่สูงสุด สามารถตรวจสอบได้ชัดเจน และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และ (4) เพิ่มบทบาทขององค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ให้สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพได้ เพราะไม่ควรอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐเพียงฝ่ายเดียว

คำสำคัญ: ความมั่นคง; เสรีภาพในการสื่อสาร; เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น; ระบบคอมพิวเตอร์; การปลูกปั่น
ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: natawatjiraserirat@gmail.com

²คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³อดีตรองอธิการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด

⁴ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์ภาค 7 ศาลอุทธรณ์ภาค 7

Legal Framework for Balancing Security and Freedom of Communication via Computer Systems

Natawat Jiraserirat¹ Suksmai Sutthibodee²
Uthai Artivetch³ Pajjit Savasdisara⁴

Received: April 21, 2025

Revised: May 27, 2025

Accepted: May 28, 2025

Abstract

This academic article aims to analyze the legal framework in balancing security and freedom of communication via computer systems by using the legal frameworks, namely the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, the Computer-Related Crime Act (No. 2) B.E. 2560, the Criminal Code, the declaration of emergency decree on public administration in emergency situation B.E. 2548, ICCPR, OHCHR, and the legal frameworks of the Singapore, Malaysia, Indonesia and Brunei as the framework for the analysis in order to improve and amend relevant Thai laws to achieve a balance between security and freedom of communication via computer systems. Findings are as follows: Thailand should improve and amend relevant Thai laws to achieve a balance between security and freedom of communication via computer systems as follows: (1) Examine international human rights law, as Thailand is still a party to the ICCPR, which stipulates that restrictions on people's freedom must be based on the principles of necessity and proportionality. (2) Use conclusions and lessons learned from foreign laws that are stronger legal systems to set standards for use in Thailand. (3) Clearly stipulate which cases are offenses that are contrary to public order and good morals, which give the Computer Data Screening Committee the power to consider and block websites, so that there will be a process of checking and balancing to some extent, without giving the power to the court and making it a burden for the court to decide, because the court's decision must be based on the ideology, ideas, and values of the judge in that case. In addition, the constitution is the highest law. If there is any blocking of people's freedom, it must be prohibited by a law that comes from the highest law, can be clearly examined, and does not violate the constitution. (4) Increase the role of independent organizations, such as the National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT), to be able to perform the duty of examining the use of laws that limit freedom, because it should not be under the supervision of the state alone.

Keywords: Security; Freedom of Communication; Freedom of Expression; Computer Systems; Sedition

Type of Article: Academic Article

---

¹LL.D. Candidate, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: natawatjiraserirat@gmail.com

²Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³Former Deputy Attorney General, Office of the Attorney General

⁴Senior Justice of the Court of Appeal, Region VII, The Court of Appeal, Region VII

บทนำ

การรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากแนวทางในการกำกับดูแลเนื้อหาบนโลกออนไลน์ มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ ในข้อดีไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามาตรการที่เข้มงวดมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงของชาติและป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ อย่างไรก็ตาม คำถามที่สำคัญคือขอบเขตและวิธีการของมาตรการเหล่านี้ควรเป็นอย่างไร เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป แม้การควบคุมข้อมูลเท็จเป็นสิ่งจำเป็นในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว แต่การใช้กฎหมายที่ตีความได้กว้างที่ให้อำนาจรัฐสามารถควบคุมหรือสั่งปิดกั้นเนื้อหาโดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงโดยไม่มีการตรวจสอบ อาจส่งผลให้เกิดการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แม้จะเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตก็ตาม

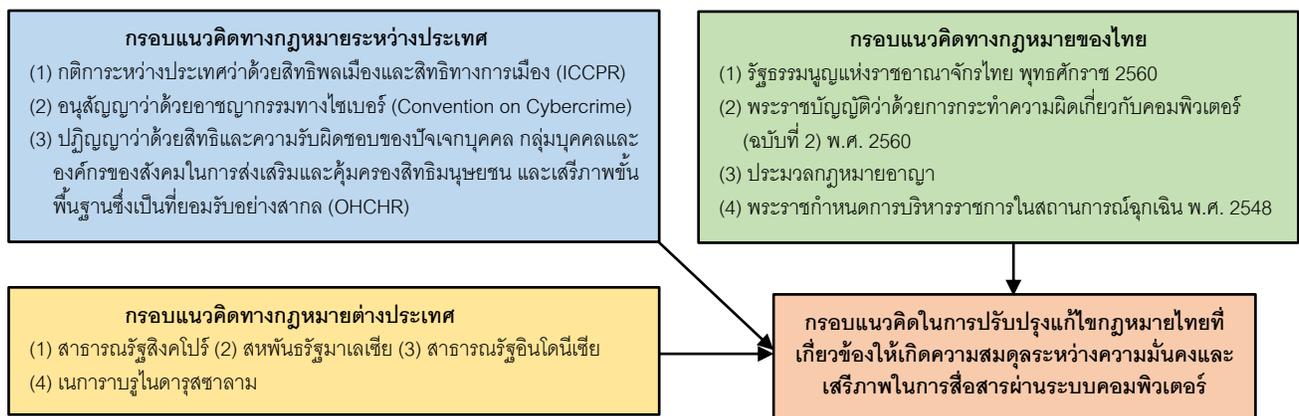
สำหรับประเทศไทยได้ใช้แนวทางการกำกับดูแลโดยมีรัฐบาลเป็นศูนย์กลางในการใช้อำนาจควบคุมเนื้อหาออนไลน์ผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 อย่างกว้างขวาง ซึ่งให้อำนาจหน่วยงานรัฐสามารถบล็อกเนื้อหาหรือดำเนินคดีกับบุคคลที่เผยแพร่ข้อมูลที่ถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ และมีมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ ที่มักถูกนำมาใช้ในกรณีของการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อย่างไรก็ตาม แนวทางการกำกับดูแลดังกล่าวก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) ที่กำหนดให้ผู้ใดกระทำความผิดโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยถ้อยคำ “น่าจะเกิดความเสียหาย” ทำให้รัฐมีอำนาจตีความว่าจะอะไร หรือสิ่งใดเป็นข้อมูลเท็จ เป็นอำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละบุคคลที่จะวินิจฉัยความผิด จึงทำให้ถ้อยคำข้อบัญญัติมีความคลุมเครือ ส่งผลให้มีการใช้อำนาจดุลพินิจตีความกฎหมายอย่างกว้างขวางเป็นปัญหาต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก เนื่องจากยังไม่มีบรรทัดฐานทางกฎหมายมากำกับให้การตีความเป็นไปในทางเดียวกัน (สาวตรี สุขศรี, ศิริพล กุศลศิลป์ และวุฒิ อรรถนิษฐ์ยังงพัฒนา, 2555; ปริญา ศรีเกต, 2556) นอกจากนี้ มาตรา 20 ยังได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างน้อย 4 กรณี ได้แก่ (1) ข้อมูลที่มีความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ ทุกประเภท เช่น การนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมตามมาตรา 14 (2) ข้อมูลที่เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายอาญาในหมวดความมั่นคงฯ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มาตรา 116 หรือการก่อการร้าย (3) ข้อมูลที่เป็นความผิดตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หรือความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (4) ข้อมูลที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (แต่ไม่ได้เป็นความผิดตามกฎหมายใด) โดยการปิดกั้นหรือลบเนื้อหาตาม (1) และ (2) ให้เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ จะไม่สามารถสั่งให้บล็อกด้วยตัวเองได้ แต่ต้องส่งเรื่องให้รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเห็นชอบก่อน และยื่นขอหมายศาลเพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหา ตามมาตรา 20 กำหนดไว้ว่า เมื่อได้รับหมายจากศาลแล้ว เจ้าพนักงานจะทำการปิดกั้นเองหรือให้ผู้บริการอินเทอร์เน็ตทำได้ ส่วนการปิดกั้นหรือลบเนื้อหา (3) ให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่ผู้รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ หรือพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจรับผิดชอบคดีนั้น ๆ ร้องขอไปยังเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ เพื่อดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ (1) และ (2) ต่อไป แต่ข้อมูลตาม (3) ถ้าหากไม่ได้รับการร้องขอมา เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ จะเริ่มดำเนินการเองไม่ได้ อย่างไรก็ตาม มาตรา 20 ยังเปิดช่องให้รัฐปิดกั้นเนื้อหาที่ไม่ผิดกฎหมายได้ ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่า เนื้อหาหรือข้อมูลดังกล่าวมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยให้มี “คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์” ทำหน้าที่พิจารณาและ

เห็นชอบว่า ข้อมูลใดจะถูกปิดกั้นได้บ้าง และมอบหมายให้เจ้าพนักงานขออำนาจศาลดำเนินการปิดกั้นหรือลบเนื้อหา ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์มาจากการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน โดย 3 ใน 9 คนนี้ต้องมาจากผู้แทนเอกชนสิทธิมนุษยชน สื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อศาลได้รับคำร้องให้ปิดกั้นข้อมูลแล้ว ให้เป็นไปตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เจ้าของเว็บไซต์ที่ถูกขอให้ปิดกั้นอาจยื่นคำร้องคัดค้านและแสดงพยานหลักฐานโต้แย้งได้ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน เจ้าพนักงานอาจยื่นคำร้องต่อศาลไปก่อนที่จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีก็ได้ (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 2563)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่แม้ไม่มีความผิดตามกฎหมายแต่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลทางคอมพิวเตอร์มีอำนาจสั่งระงับเผยแพร่หรือส่งลบข้อมูลทันที ทำให้ถูกตั้งคำถามถึงที่มาของคณะกรรมการว่าเป็นกลางในการทำหน้าที่เพียงใด และมาตรานี้จะเป็นการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนหรือไม่ ที่ให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณาความผิดว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีแล้วปิดกั้นเว็บไซต์ได้ เท่ากับการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน อีกทั้งในมาตรานี้เหมือนเป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปิดบล็อกเว็บไซต์ได้ โดยลืมนำไปว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ถ้าจะปิดกั้นเสรีภาพประชาชนต้องห้ามด้วยข้อกฎหมายที่มาจากกฎหมายที่สูงสุด สามารถตรวจสอบได้ชัดเจน ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่ไม่ได้ห้ามด้วยตัวกฎหมายแต่ไปห้ามโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งไปขออำนาจศาลจึงไม่ถูกต้อง (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2559) ด้วยเหตุนี้ การใช้กฎหมายอย่างคลุมเครือที่อาจนำไปสู่การตีความที่เอื้อต่อการเซ็นเซอร์และปิดกั้นข้อมูลของรัฐ และการไม่มีการกำกับดูแลจากองค์กรอิสระ จึงสอดคล้องกับ คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (2564) หรือ International Commission of Jurists (ICJ) ที่พบว่า ประเทศไทยใช้กฎหมายที่มีบทบัญญัติไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนเพื่อจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและเสรีภาพในการแสดงออก โดยแนวทางที่เหมาะสมที่สร้างความสมดุลที่สามารถปกป้องความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติได้โดยไม่ละเมิดหลักการและกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากล คือ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดนิยามของเนื้อหาต้องห้ามให้ชัดเจน ซึ่งการปรับปรุงกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจะช่วยสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้มีความสนใจที่จะวิเคราะห์กรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ทั้งของไทย ระหว่างประเทศ และต่างประเทศ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาใช้ในการปรับแก้กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ต่อไป

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พบว่า มิได้มีข้อบัญญัติใดกล่าวถึงการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ แต่เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของรัฐในการกำกับดูแลเป็นหลัก หากจะวิเคราะห์กรอบแนวคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์บริบททางกฎหมายอื่น ๆ ที่ให้รับรองเสรีภาพด้านการสื่อสารของประชาชน ได้แก่ เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งพบว่า ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34 ที่รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และมาตรา 36 ที่รับรองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ ซึ่งเป็นหลักประกันว่าการใช้อำนาจรัฐจะไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายที่มีรากฐานของการให้อำนาจรัฐมาตั้งแต่เริ่มต้นในการยกเว้นพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ถูกตรารขึ้นในยุคที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเทียบเท่ากับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในขณะที่การแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. 2560 มีแนวโน้มเพิ่มอำนาจรัฐมากขึ้นในการกำกับดูแลการสื่อสารออนไลน์ และส่งผลให้เกิดการใช้กฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับร่วมกันจนเป็นการใช้กฎหมายอาญาเพื่อ (over-criminalization) นำไปสู่การฟ้องปิดปากประชาชนที่แสดงความคิดเห็นทางออนไลน์ นอกจากนี้ รัฐยังมีการใช้มาตรการควบคุมเนื้อหาออนไลน์ผ่านการสั่งปิดเว็บไซต์และบล็อกเนื้อหาที่ไม่เป็นไปตามแนวทางของรัฐ การใช้กฎหมายให้ศาลออกคำสั่งปิดกั้นเนื้อหาหรือระงับการเผยแพร่ข่าวสารออนไลน์โดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคง เป็นแนวปฏิบัติที่พบเห็นบ่อยครั้ง รวมถึงการดำเนินคดีกับนักข่าวหรือสื่อที่นำเสนอข่าวที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของรัฐบาล แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ศาลและองค์กรอิสระต้องทำหน้าที่ปกป้องสิทธิประชาชน แต่ในทางปฏิบัติพบว่ากระบวนการยุติธรรมก็มีแนวโน้มตัดสินคดีในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้กับรัฐบาลมากกว่าประชาชน

ดังนั้น การที่กฎหมายถูกออกแบบขึ้นภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง จึงทำให้โครงสร้างของรัฐเอื้ออำนาจให้ฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจควบคุมข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย ทั้งยังมีการใช้กฎหมายด้านความมั่นคง เช่น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นเครื่องมือในการจำกัดเสรีภาพของประชาชนในช่วงเวลาที่รัฐบาลต้องการควบคุมสถานการณ์ทางการเมือง การที่ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือกระบวนการตรวจสอบ ทำให้กลไกที่ควรทำหน้าที่คุ้มครองเสรีภาพประชาชนถูกลดทอนประสิทธิภาพลง และยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเนื้อหาการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 หรือกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งกำหนดโทษจำคุกสูงสุด 15 ปี สำหรับผู้ที่มีหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่พบว่า มีการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้อย่างเข้มงวด รวมถึงมีการออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ และการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล (สาวตรี สุขศรี, ศิริพล กุศลศิลป์ และวุฒิ อรพิณยียงพัฒนา, 2555; พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์, 2560)

ส่วนกรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของกฎหมายระหว่างประเทศ พบว่า

(1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) หรือ ICCPR ซึ่งเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่รับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยมาตรา 19 ได้กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็น (right to hold opinions) โดยปราศจากการแทรกแซง และทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก (right to freedom of expression) รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา รับ และถ่ายทอดข้อมูลและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ไม่ว่าจะด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการพิมพ์ ในรูปแบบศิลปะ หรือผ่านสื่ออื่นใดตามที่เลือก ทั้งนี้ การใช้สิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกของปัจเจกชนย่อมควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษอยู่เสมอ และรัฐสามารถใช้อำนาจในการจำกัดสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออกของปัจเจกชนได้ โดยรัฐต้องมีการออกกฎหมายรับรองถึงการใช้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้น ตลอดจนต้องเป็นการใช้อำนาจ “เท่าที่จำเป็น” เพื่อเป็นการเคารพปกป้องสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อเหตุผลในการปกป้องความมั่นคงของรัฐ (national security) ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) การสาธารณสุข (public health) หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (public morals) (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 1966) เมื่อพิจารณาจากตัวบทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุผลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกดังกล่าวแล้ว จะพบว่าในบทบัญญัตินี้ถือเป็นอำนาจของรัฐในการใช้ดุลพินิจจำกัดสิทธิเสรีภาพ ซึ่งในทางปฏิบัติรัฐมักตีความเกี่ยวกับการอ้างเหตุผลในการจำกัดสิทธิของปัจเจกชนไปในทางที่กว้างเพื่อเป็นการสนับสนุนการกระทำของรัฐ และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมของรัฐในการใช้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการของประชาชนได้ แต่ในทางกลับกันรัฐมักจะตีความเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้สิทธิในการมีความคิดเห็นและเสรีภาพในการแสดงออกของปัจเจกชนไปในทางที่แคบ ซึ่งนอกจากจะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกติกาดังกล่าวแล้ว ยังถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย (ภักชนันท์ กลิ่นศรีสุข, 2553, หน้า 3)

(2) อนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Convention on Cybercrime) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “อนุสัญญาบูดาเปสต์” เป็นแม่บทของกฎหมายที่หลายประเทศนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อสู้กับภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยมีหลักการทางกฎหมายเพื่อปกป้องบุคคลและองค์กรจากกิจกรรมทางอาญาทางไซเบอร์ ดังนี้ (1) กำหนดขอบเขตความผิดที่จะนำไปสู่อาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยสนับสนุนให้ประเทศที่เข้าร่วมจัดทำและปรับปรุงกฎหมายของตนเพื่อเอาผิดอาชญากรรมทางไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการขโมยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ภาพอนาจารเด็ก และการแฮ็ก (2) สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก โดยความร่วมมือนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบสวนและดำเนินคดีกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่มักเกินขอบเขตประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการทำงานร่วมกันติดตามอาชญากรรมไซเบอร์และนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (3) การคุ้มครองข้อมูล โดยสนับสนุนให้ประเทศที่ลงนามออกกฎหมายและข้อบังคับที่ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลจากการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตและการใช้งานในทางที่ผิดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกป้องความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลของผู้คนในยุคดิจิทัล (4) สร้างความช่วยเหลือเร่งด่วน โดยเมื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อบุคคลในหลายประเทศ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิกสามารถแบ่งปันข้อมูลและทำงานร่วมกันอย่างรวดเร็วเพื่อแก้ไขปัญหาและช่วยลดอันตรายต่อเหยื่อได้ (5) สร้างขีดความสามารถของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการปกป้องพลเมืองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (6) สร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยการสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ นำมาตรการมาใช้เพื่อปกป้องโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของตนจากการโจมตีทางไซเบอร์ เพื่อช่วยป้องกันการเข้าถึงบริการที่จำเป็นของบุคคลและป้องกันการหยุดชะงัก และ (7) สร้างเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต โดยตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องเสรีภาพในการแสดงออกและการเข้าถึงข้อมูล นั้นหมายความว่า อนุสัญญาอาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่เพียงแต่กำหนดให้ภาคีของสนธิสัญญานี้ต้องทำการกระทำต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงโดยผิดกฎหมาย การรวบรวมข้อมูลและระบบ สื่อลามกเด็ก และความผิดอื่น ๆ เป็นสิ่งผิดกฎหมายในกฎหมายภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังต้องจัดหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อ

สืบสวนอาชญากรรมทางไซเบอร์และรวบรวมหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย โดยตามมาตรา 15 อำนาจตามขั้นตอนที่ภาคีของอนุสัญญาฯ จะต้อง “อยู่ภายใต้เงื่อนไขและการคุ้มครองที่กำหนดไว้ภายใต้กฎหมายภายในประเทศซึ่งจะให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพที่เหมาะสม...” ทั้งนี้ การกำหนดหลักการและข้อกำหนดตามมาตรา 15 ดังกล่าวก็เพื่อให้แน่ใจว่ารัฐบาลจะปฏิบัติตามภาระผูกพันเชิงบวกในการปกป้องประชาชนและสิทธิของพวกเขาจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ ในขณะที่เดียวกันก็เคารพสิทธิพื้นฐานของพวกเขาในการสืบสวนอาชญากรรมอีกด้วย (Council of Europe, 2001)

(3) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรของสังคมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms--OHCHR) หรือที่รู้จักชื่อว่า ปฏิญญาว่าด้วยผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน สำคัญสำคัญของปฏิญญานี้ได้กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้การคุ้มครอง สนับสนุน และดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหมด รวมถึงประกันว่าบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจรัฐจะได้อาศัยชีวิตตามหลักสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่ทุกประการ และจัดหามาตรการเยียวยาที่มีประสิทธิผลสำหรับบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงสนับสนุนและส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนในประเทศให้ครอบคลุมต่อทุกภาคส่วน (EarthRights International, 2022) นอกจากนี้ OHCHR เป็นปฏิญญาที่มีผลกระทบอย่างมากต่อกรอบกฎหมายสิทธิและเสรีภาพของยุโรป โดยทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาสังคม ทั้งยังเป็นมาตรฐานที่ยุโรปต้องปฏิบัติตามเพื่อรักษาความเป็นผู้นำในด้านสิทธิมนุษยชนบนเวทีโลก และมีผลกระทบโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะในแง่ของการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of expression) การเข้าถึงข้อมูล (access to information) และความเป็นส่วนตัว (privacy protection) อย่างมีนัยสำคัญ โดย (1) ปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ ห้ามการปิดกั้นเว็บไซต์และการเซ็นเซอร์ที่มีขอบ (2) ป้องกันการสอดแนมและละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการเก็บและใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต (3) ป้องกันการใช้กฎหมายปิดปาก (Strategic Lawsuit Against Public Participation--SLAPPS) ห้ามใช้กฎหมายอาญาเพื่อปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และ (4) กำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล บริษัทเทคโนโลยีต้องโปร่งใสในการจัดการเนื้อหาและไม่ละเมิดสิทธิของผู้ใช้ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546)

ดังนั้น โดยรวมแล้วกรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของระหว่างประเทศ ตามปฏิญญาดังกล่าว จะมีผลโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยเน้นการปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูล และความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต รัฐต้องรับประกันว่าประชาชนสามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระโดยไม่มีการเซ็นเซอร์ที่ไม่เป็นธรรม ขณะเดียวกันต้องควบคุมการใช้กฎหมายเพื่อลดรอนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยมิชอบ และสนับสนุนมาตรการป้องกันการสอดแนมข้อมูลส่วนบุคคลโดยกำหนดให้รัฐและภาคเอกชนต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูล เช่น GDPR (General Data Protection Regulation) และกำหนดให้แพลตฟอร์มออนไลน์มีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการเนื้อหาที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของกฎหมายต่างประเทศ พบว่า

(1) สาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า กฎหมายที่นิยมใช้กันมากที่สุดเพื่อปิดกั้นเสรีภาพการแสดงออกออนไลน์ คือ The Sedition Act (กฎหมายปลุกปั่น) กฎหมายนี้ห้ามการพุดคุยกันในทางสาธารณะ รวมทั้งบนอินเทอร์เน็ต ในประเด็นเชื้อชาติ ศาสนา เพศ รวมทั้งการวิจารณ์รัฐบาล โทษสูงสุดสำหรับผู้ฝ่าฝืน คือ จำคุกไม่เกินสามปี และห้าปีสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีหน่วยงานกำกับดูแลสื่อของสิงคโปร์ ที่เรียกกันว่า Media Development Authority (MDA) กำหนดให้เว็บไซต์ชาวทุกแห่งต้องมีใบอนุญาตประกอบกิจการ ซึ่งต้องต่อใบอนุญาตรายปี และอาจถูกสั่งปิดได้ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง

นอกจากนี้ เว็บไซต์หลัก ๆ ยังถูกห้ามการรณรงค์สนับสนุนการรักเพศเดียวกันด้วย บล็อกเกอร์เป็นเป้าหมายของกฎหมายนี้ คดีที่มีชื่อเสียง เช่น ในปี 2558 Roy Ngerng Yi Ling ถูกสั่งให้จ่ายค่าปรับเป็นเงินหนึ่งแสนห้าหมื่นดอลลาร์สิงคโปร์ ในข้อหาหมิ่นประมาทนายกรัฐมนตร Lee Hsien Loong ว่าทุจริตในการบริหารแผนการออมเงินหลังเกษียณของสิงคโปร์ อีกคนหนึ่ง Amos Yee ถูกตัดสินจำคุกสี่ปีจากการอัปโหลดภาพลามกอนาจาร พร้อมกับแสดงความเห็นในทางที่ดูหมิ่นศาสนาในคลิปวิดีโอที่เขาโพสต์ (Karunakaren, 2017)

(2) สหพันธรัฐมาเลเซีย พบว่า มี The Sedition Act (กฎหมายการปลุกปั่น) ใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพการแสดงออกบนโลกออนไลน์ที่มีโทษทางอาญาสำหรับคนที่ทำอะไรก็ตามที่เข้าข่าย “การปลุกปั่น” ซึ่งรวมทั้งการทำสื่อสิ่งพิมพ์ด้วย โดยมาตรา 3(1) ให้นิยามของ “การปลุกปั่น” ว่าหมายถึง การพูดที่เห็นว่าจะนำมาซึ่งความเกลียดชัง การดูหมิ่น หรือทำให้เอาใจออกห่างต่อพระมหากษัตริย์ หรือผู้ปกครองของรัฐใด ๆ ในมาเลเซีย หรือการสร้างความไม่พอใจหรือความแตกแยกในหมู่ประชาชนของมาเลเซีย นอกจากนี้ มาตรา 3(ae) ยังให้ความหมายของการปลุกปั่นรวมถึงการแสดงออกใด ๆ ที่มีแนวโน้มจะสนับสนุนความรู้สึกไม่ดี ความเป็นศัตรู หรือความเกลียดชังระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือบนพื้นฐานของศาสนา การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลถูกตีความให้อยู่ในความหมายของการปลุกปั่น ในฐานะที่เป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชนของมาเลเซีย ทั้งนี้ ในปี 2558 มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อทำให้รัฐบาลมีอำนาจดำเนินคดีกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยการเพิ่มความผิดฐาน “โฆษณาชวนเชื่อ” เป็นส่วนหนึ่งของการปลุกปั่น การแก้ไขกฎหมายครั้งนี้ไม่เพียงแต่เพิ่มอำนาจในการบล็อกเว็บไซต์ แต่ยังให้สั่งห้ามการส่งต่อข้อมูลโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ อีกด้วย ใครก็ตามที่ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ โดยการไม่ลบเนื้อหาที่เข้าข่ายการปลุกปั่น จะมีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกินสามปี ตัวอย่างเช่น คดีของ J. Gopinath ที่ได้โพสต์ข้อความไม่เหมาะสมเกี่ยวกับอิสลามบนเฟซบุ๊กของตัวเอง ในคดีเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์แห่งมาเลเซีย Wan Ji Wan Hussain ที่ถูกตั้งข้อหาปลุกปั่น จากการโพสต์ความเห็นบนเฟซบุ๊กซึ่งถูกมองว่าเป็นการดูหมิ่นสุลต่านแห่งเซลังกอร์ การวิจารณ์รัฐบาลในประเด็นการดูแลจัดการเรื่องศาสนาก็ยังนำไปสู่การจับกุมและดำเนินคดีฐานปลุกปั่นด้วย หรือกรณีสำนักข่าวออนไลน์ก็ตกเป็นเป้าของกฎหมายนี้ โดยบรรณาธิการสามคน รวมทั้งหัวหน้ากองบรรณาธิการ และผู้จัดพิมพ์ของสำนักข่าว The Malaysian Insider (TMI) ถูกจับกุมในข้อหาปลุกปั่น และละเมิดกฎหมายการสื่อสารและมัลติมีเดีย ข้อกล่าวหา คือ การรายงานว่ามีสมาชิกผู้ปกครองของมาเลเซียปฏิเสธข้อเสนอให้แก้ไขกฎหมายสหพันธรัฐเพื่อเปิดทางให้บังคับใช้การลงโทษตามกฎหมายชารีอะห์ในรัฐกลันตัน (Karunakaren, 2017)

(3) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย พบว่า มีกฤษฎีกาของประธานาธิบดี เลขที่ 11/2008 เรื่อง ข้อมูลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ Law No. 11/2008 on Electronic Information and Transaction ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขครั้งที่สองด้วย Law No. 1 of 2024 on Electronic Information and Transaction เป็นกฎหมายพื้นฐานที่ถูกนำมาใช้เพื่อดำเนินคดีกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า หมิ่นประมาท หรือดูหมิ่นศาสนา บนโลกออนไลน์แล้ว ยังมีการจำกัดเสรีภาพการแสดงออกส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานของกฎหมายดูหมิ่นศาสนา ที่ประธานาธิบดีซูการ์โน ประกาศใช้กฤษฎีกา เลขที่ 1/PNPS/1965 เรื่อง การป้องกันการให้ร้ายศาสนาหรือการหมิ่นประมาท ซึ่งต่อมาเรียกกันว่า The Blasphemy Law โดยกฎหมายนี้ผ่านออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องขององค์กรอิสลาม เพื่อจะขัดขวางความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชนเผ่าพื้นเมือง ที่พวกเขาถือว่าเป็นอันตรายต่อการคงอยู่ของศาสนาในอินโดนีเซีย มาตรา 4 ของกฎหมายนี้กำหนดโทษสูงสุดให้จำคุกไม่เกินห้าปี ตัวอย่างคดีที่มีชื่อเสียง เช่น คดีของ Abraham Sujoko และคดี Sebastian Joe ที่ถูกตัดสินจำคุกจากการโพสต์วิดีโอที่วิพากษ์วิจารณ์หลักศาสนาอิสลาม (The Commissioner of Law Revision, Malasia, 2006; Karunakaren, 2017; Pastika, Dewi & Putra, 2023) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักสากลว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) จะพบว่า กฎหมายของทั้งสองประเทศมีข้อจำกัดต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากกว่ามาตรฐานสากล ICCPR ตามมาตรา 19 ที่ได้รับรองสิทธิในการแสดงออกอย่างเสรี แต่ยอมให้มีข้อจำกัดในกรณีที่เป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือป้องกันความเกลียดชังทางเชื้อชาติและศาสนา

อย่างไรก็ตาม กฎหมายของสหพันธรัฐมาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซียถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ตีความกว้างเกินไป คลุมเครือ และบางครั้งถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการขัดขวางเสรีภาพในการแสดงออก และควบคุมความคิดเห็นทางการเมืองและศาสนา โดยไม่สอดคล้องกับหลักการ “ความจำเป็นและสัดส่วน” (necessity and proportionality) ตามมาตรฐานของ ICCPR ในแง่ของการควบคุมเนื้อหาทางออนไลน์ ทั้งสองประเทศใช้กฎหมายเพื่อกำกับดูแลเนื้อหาที่ถือว่าเป็นอันตรายต่อศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากประเทศตะวันตกที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากกว่า แม้ว่ากฎหมายเหล่านี้จะมีจุดประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ก็อาจนำไปสู่การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเกินความจำเป็น (Beatty, 1998; Judijanto & Khuan, 2024)

(4) เนการาบรูไนดารุสซาลาม หรือบรูไน พบว่า แม้จะเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลจับตาดูอีเมลของประชาชน รวมทั้งกล่องสนทนาต่าง ๆ ซึ่งสงสัยว่าจะมีเนื้อหาออกไปในทางลึกลับ หรือเป็นกลุ่มศาสนาหัวรุนแรง บรูไนเป็นประเทศที่มีความพิเศษเฉพาะที่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพการแสดงออกของพลเมืองเลย โดยบรูไนจะมีระบบกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพการแสดงออก คือ The Sedition Act (กฎหมายปลุกปั่น) จำกัดเสรีภาพในการพูดและเสรีภาพสื่อ และกำหนดให้หนังสือพิมพ์ที่ท้องถิ่นต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจากรัฐบาล รวมทั้งบรรณาธิการ นักข่าวและผู้พิมพ์ที่เป็นชาวต่างชาติ กฎหมายห้ามการกระทำที่ท้าทายอำนาจของราชวงศ์ และหลักการของการมีสถาบันกษัตริย์อิสลามเชื้อสายมาเลย์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของชาติและรัฐบรูไนที่ประกาศว่าอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ และคุ้มครองอภิสิทธิ์ของชาวบรูไนเชื้อสายมาเลย์ นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาซารีอะห์ (Brunei's Syariah Penal Code) ก็ยังห้ามการดูหมิ่นสุลต่านและห้ามดูหมิ่นการปกครองของประมวลกฎหมายซารีอะห์ด้วย เนื่องจากกฎหมายเหล่านี้มีโทษสูง นักข่าวจึงมักจะเซ็นเซอร์ตัวเองอยู่แล้ว ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่จะต้องจดทะเบียนต่อผู้อำนวยการฝ่ายกิจการกระจายเสียงของสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐบาลปิดกั้นเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการเปิดเผยเรื่องเพศ และบริษัทอินเทอร์เน็ตสวนงูสิทธิ์ที่จะตัดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้ต้องแจ้งล่วงหน้า (Karunakaren, 2017)

การที่บรูไนเข้มงวดกับเสรีภาพในการแสดงออกนั้น ส่งผลให้ความกลัวที่จะพูดออกมามีมากจนผู้คนเซ็นเซอร์ตัวเองแม้ว่าจะไม่ค่อยมีการดำเนินคดีก็ตาม ดังจะเห็นได้จากในบทความของนักข่าวชื่อดังชาวบรูไน Quratul-Ain Bandal ที่ได้แสดงความเสียใจต่อการขาดเสรีภาพในการทำหน้าที่ของนักข่าวในบรูไน โดยระบุว่าแม้จะไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบเนื้อหาที่สื่อเผยแพร่ แต่บรรดานักข่าวก็ยังคงหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลาว่า “จะก้าวข้ามเส้นแบ่งที่มองไม่เห็นซึ่งกำหนดว่าพวกเขาสามารถหรือไม่สามารถพูดอะไรได้” อย่างไรก็ตาม ความกลัวนี้เป็นเรื่องธรรมดาในบรูไน ซึ่งทุกคนตั้งแต่เด็กไปจนถึงคนทั่วไปบนท้องถนนต่างก็คอยดูสิ่งที่พวกเขาพูด การเซ็นเซอร์ตัวเองเป็นสิ่งที่ชาวบรูไนถูกปลูกฝังให้ทำตั้งแต่ยังเด็ก ตัวอย่างเช่น บางครั้งเด็ก ๆ ถูกบอกไม่ให้ถามคำถาม “ผิด ๆ” เกี่ยวกับศาสนาหรือราชวงศ์ ซึ่งผู้ใหญ่ก็ส่งสัญญาณว่ายังมีบางเรื่องที่เราไม่ควรคิดมากเกินไป ทักษะคิดเช่นนี้ได้สร้างสังคมที่การไม่ตั้งคำถามถึง “Wisdom” ของทางการกลายเป็นเรื่องปกติ สำหรับผู้ที่ตั้งคำถาม กฎหมายอาจถูกนำมาใช้เพื่อเรียกร่องคำตอบแทนที่สูงมาก ทั้งนี้ ความคิดเช่นนี้ได้สร้างสังคมที่การไม่ตั้งคำถามถึง “Wisdom” ของทางการกลายเป็นเรื่องปกติเช่นเดียวกับสิงคโปร์และมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน บรูไนมี The Sedition Act ที่สามารถใช้เพื่อปิดปากผู้เห็นต่างได้ โดยส่วนใหญ่แล้ว วัฒนธรรมแห่งความหวาดกลัวก็เพียงพอที่จะหยุดผู้คนไม่ให้พูดออกมา และแทบไม่มีความจำเป็นต้องใช้กฎหมาย แต่กรณีของ Shahiransheriffudin bin Shahrani Muhammad อดีตพนักงานรัฐบาล หรือที่รู้จักในชื่อ Shahiran Shahrani แสดงให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ อาจเปลี่ยนไปเมื่อทางการเข้มงวดกับเสรีภาพในการแสดงออกในบรูไนมากขึ้น โดยเรื่องราวของเขา พบว่า เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2017 Shahiran ได้ทำสิ่งที่พวกเราหลายคนทำเป็นประจำทุกวันโดยไม่ได้คิดอะไรมากนัก นั่นคือ เขาล็อกอินเข้าบัญชี Facebook ส่วนตัวของเขา และโพสต์ความคิดเห็นสองสามข้อเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ถึงสองสัปดาห์ต่อมา ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2017 Shahiran ถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 4 (1)(c) ของ The Sedition Act ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และแจกจ่ายสิ่งใดก็ตามที่ถือว่าการก่อกบฏหรือปลุกปั่น Shahiran เป็นบล็อกเกอร์ตัวอย่งและกล้าพูดตรงไปตรงมา เขามักจะแบ่งปันความขัดข้องใจ (frustrations) และปฏิกิริยาของเขาต่อนโยบายของรัฐบาลและทิศทางที่บรูไนกำลังมุ่งหน้าไปกับผู้ติดตามของเขา ในคืนนั้น

เขาได้แบ่งปันความกังวลและคำวิจารณ์ของเขาเกี่ยวกับกฎระเบียบใหม่ของรัฐบาลเกี่ยวกับการรับรองฮาลาลที่กระทรวงการศาสนา (The Ministry of Religious Affairs) นำมาใช้ และกฎระเบียบเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจขนาดเล็กอย่างไร ความคิดเห็นของเขาทำให้เกิดความประทับใจ และโพสต์ของเขาก็กลายเป็นไวรัล (Woolfe, 2019)

The Sedition Act ของบรูไนได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “Sedition (การปลุกปั่น)” ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มีเจตนาที่จะสร้างความเกลียดชังหรือดูหมิ่น หรือปลุกปั่นความไม่พอใจต่อสุลต่านและรัฐบาลของประเทศ หรือสร้างความไม่พอใจหรือความไม่พอใจในหมู่ประชาชน ประเทศนี้ปกครองภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แม้ว่าจะมีรัฐสภา แต่ก็ไม่มีทางเลือกตั้งใด ๆ เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2505 แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจว่าโพสต์เกี่ยวกับการรับรองฮาลาลนั้นมี “เจตนาปลุกปั่น (seditious intent)” ได้อย่างไร แต่รัฐบาลบรูไนกลับเลือกที่จะดำเนินคดีกับ Shahiran หากพบว่ามีความผิดตามมาตรา 4 (1)(c) ของ The Sedition Act ซึ่ง Shahiran อาจต้องโทษจำคุกสองปีและปรับห้าพันดอลลาร์บรูไน แต่ The Sedition Act ไม่ใช่สิ่งเดียวที่เขาต้องกังวล เขายังต้องเผชิญกับข้อกล่าวหาหมิ่นประมาทผู้มีอำนาจทางศาสนาตาม มาตรา 230 ของประมวลกฎหมายชารีอะห์ของบรูไน (Brunei's Syariah Penal Code) อีกด้วย ข้อกล่าวหาเหล่านี้ไม่เคยถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ และกระทรวงการศาสนาที่ไม่ได้ให้สำเนาเอกสารฟ้องแก่ Shahiran แม้ว่าจะมีการร้องขอหลายครั้งก็ตาม จากข้อมูลที่สื่อสารกันด้วยวาจาในระหว่างการสอบสวนที่กระทรวงการศาสนาและจากคำแถลงของเจ้าหน้าที่กระทรวง ในการพิจารณาคดี Shahiran เข้าใจว่าเขาถูกตั้งข้อหาดูหมิ่นหรือคัดค้านพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา ดูหมิ่นสมาชิก สภามุสลิม (The Muslim Council) และตั้งคำถามต่อคำตัดสินของสภามุสลิม การพิจารณาคดีข้อกล่าวหาเหล่านี้มีกำหนดจะเริ่มขึ้นเมื่อการพิจารณาคดีปลุกปั่นของ Shahiran สิ้นสุดลง หากพบว่ามีความผิดตามกฎหมาย เขาจะต้องเผชิญโทษจำคุก รวมเก้าปีและปรับหนึ่งหมื่นหกพันดอลลาร์บรูไน นอกเหนือจากโทษที่เขาอาจได้รับจากข้อหาปลุกปั่น และแม้ว่าคดีเช่นของ Shahiran จะไม่ค่อยเกิดขึ้นในบรูไน แต่ก็ทำให้เกิดผลกระทบที่น่าสะพรึงกลัว โดยเดือนชาวบรูไนให้หลีกเลี่ยงหัวข้อที่มองว่า อ่อนไหวทางการเมือง คดีดังกล่าวโดยปกติไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การไต่สวนหรือการตัดสินคดี แม้ว่าจะไม่ใช่คดีปลุกปั่นราย แรกของประเทศ แต่คดีของ Shahiran เป็นคดีแรกที่เข้าสู่การพิจารณาคดีอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างนี้ดู เหมือนจะไม่เพียงพอสำหรับสื่อของบรูไนที่จะเขียนเกี่ยวกับคดีนี้ แทบไม่มีการกล่าวถึงข้อกล่าวหาของ Shahiran ในสื่อ ท้องถิ่นเลย เพราะการปลุกปั่นยังเป็นหัวข้ออ่อนไหวที่สำนักข่าวต่าง ๆ มักจะหลีกเลี่ยง เพราะกฎหมายและข้อบังคับด้านสื่อที่ เข้มงวดของประเทศอนุญาตให้รัฐบาลปิดหนังสือพิมพ์ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าหรือแสดงเหตุผล และผู้จัดพิมพ์และ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์อาจถูกดำเนินคดีหากพบว่าพวกเขาตีพิมพ์สิ่งๆ ที่ถือว่ามีเจตนาปลุกปั่น นักข่าวที่ผลิตเนื้อหาที่ถือว่า เป็นเท็จและมีเจตนาร้าย (false and malicious) อาจถูกปรับและจำคุก ยกตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ที่ใหญ่เป็นอันดับสอง ของบรูไนอย่าง The Brunei Times ถูกบังคับให้ปิดตัวลงในเดือนพฤศจิกายน 2559 (Woolfe, 2019)

บทสรุป

แม้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว จะมีผลต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบ คอมพิวเตอร์ต่อประเทศที่เป็นภาคี โดยเน้นการปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูล และความเป็น ส่วนตัวของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ที่รัฐจะต้องรับประกันว่าประชาชนสามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระโดยไม่มีการ เซ็นเซอร์ที่ไม่เป็นธรรมก็ตาม แต่การออกกฎหมายที่มากจะกัดเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของแต่ละประเทศก็ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งประเทศใดจะออกก็ได้และไม่จำเป็นต้องบัญญัติให้เหมือนกัน แต่เมื่อเราอยู่ในโลกยุค ปัจจุบันที่มีการทำธุรกิจการค้าเชื่อมโยงกันด้วยอินเทอร์เน็ต มีความจำเป็นว่าการออกกฎหมายต้องพิจารณาถึงพัฒนาการ และกฎหมายลักษณะเดียวกันของประเทศที่ได้ออกกฎหมายแบบนี้มาก่อน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาดูทิศทางของกฎหมาย ของต่างประเทศเป็นเรื่องสำคัญ ประเทศไทยเป็นประเทศเล็กควรดูทิศทางของประเทศที่มีการคุ้มครองประชาชนดีกว่า โดยตัว กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องของการสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองรัฐ และคุ้มครอง ประชาชนไม่ให้ถูกโจมตี หรือถูกใครมาทำความผิด ขณะเดียวกันต้องดูด้วยว่าการออกกฎหมายหากไปละเมิดสิทธิประชาชน

โดยกระบวนการที่ไม่เป็นนิติรัฐเป็นเรื่องที่ไม่ควรมี เพราะจะเป็นปัญหาในอนาคตและไม่ส่งเสริมเสรีภาพ ดังนั้น การออกกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์จึงเป็นเรื่องยากที่จะหาสมดุล เพราะสมดุลไม่ได้หยุดนิ่ง การรักษาสมดุลของกฎหมาย นอกจากจะต้องรักษาสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความมั่นคงแล้ว จะต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ประเทศที่จะออกไปอีกด้วย เพราะการไปเพิ่มความเข้มงวดในกลไกการบังคับใช้กฎหมายเป็นความเสี่ยงทำให้ภาพลักษณ์ถดถอยลงไปได้นั่นเอง (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2559)

ข้อเสนอแนะ

การพิจารณากรอบแนวคิดทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งของประเทศไทย ระหว่างประเทศ และต่างประเทศ ควรจะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. นำกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมาตรวจสอบ เนื่องจากประเทศไทยยังเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องเป็นไปตามหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน ซึ่งหมายความว่า รัฐสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นจริง และต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมโดยไม่กระทบต่อเสรีภาพมากเกินไป

2. นำข้อสรุปและบทเรียนของกฎหมายต่างประเทศที่เป็นนิติรัฐเข้มแข็งกว่ามากำหนดเป็นมาตรฐานที่จะใช้ในประเทศไทย

3. บัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าเรื่องใดเป็นความผิดที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ที่ให้อำนาจคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบข้อมูลทางคอมพิวเตอร์พิจารณาแล้วปิดกั้นเว็บไซต์ได้ เพื่อจะได้มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลระดับหนึ่ง โดยที่มีได้ให้เป็นอำนาจศาลและเป็นภาระที่ศาลจะต้องวินิจฉัย เพราะการตัดสินใจของศาลย่อมตัดสินใจตามอุดมการณ์ แนวคิด ค่านิยมของผู้พิพากษาในคดีนั้น ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ถ้ามีการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพประชาชนต้องห้ามด้วยข้อกำหนดที่มาจากกฎหมายที่สูงสุด สามารถตรวจสอบได้ชัดเจน และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

4. เพิ่มบทบาทขององค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ให้สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพได้ เพราะไม่ควรอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐเพียงฝ่ายเดียว

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล. (2564). *การควบคุมอินเทอร์เน็ต: การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและข้อมูลข่าวสารออนไลน์ในประเทศไทย*. ค้นจาก <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2021/06/Thailand-Dictating-the-Internet-FoE-Executive-Summary-2021-THA.pdf>

โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน. (2563). *พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ให้อำนาจรัฐปิดเว็บที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยแม้ไม่ผิดกฎหมาย*. ค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/4381>

ปริญญา ศรีเกตุ. (2556). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์กับการลงโทษผู้กระทำความผิดกับเด็กและเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 5(3), 8-24.

พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. (2560). *รายงาน: คมสี่ยุค คสช. เป้าจริงคือ “สื่อออนไลน์”?*. ค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-39858097>

ภษนันท์ กลิ่นศรีสุข. (2553). *การจำกัดสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออกโดยรัฐภายใต้มาตรา 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966: ศึกษากรณีประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2559). *ดร.สมเกียรติ แนะนำบทวน พรบ.คอมพ์*. ค้นจาก <https://tdri.or.th/2016/06/20160614>

- สาวตรี สุขศรี, ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ และอรพิน ยั่งยืนพัฒนา. (2555). ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. โครงการ อินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2546). แนวทางปฏิบัติและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ. ผู้แต่ง. Council of Europe. (2001). *Convention on cybercrime*. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680081561>
- EarthRights International. (2022). *Criminalization and judicial harassment of earth rights defenders in Thailand*. Retrieved from <https://earthrights.org/wp-content/uploads/2023/05/1-Your-Rights.pdf>
- Judijanto, L., & Khuan, H. (2024). Juridical analysis of Law Number 11 of 2008 on Electronic Information and Transactions (ITE) and its impact on creative economy development in Indonesia. *West Science Law and Human Rights*, 2(4), 404-411.
- Karunakaren, J. (2017). *A Southeast Asian chronicle: Internet censorship and the repression of digital democracy*. Retrieved from <https://www.ilaw.or.th/articles/9118>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (1966). *International Covenant on Civil and Political Rights*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
- Pastika, I. W., Dewi, E. P. S., & Putra, I. B. G. D. (2023). Language cases against UUIE in Indonesia. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 9(5), 198-208.
- The Commissioner of Law Revision, Malasia. (2006). *Computer Crime Act 1997*. Retrieved from <https://tcclaw.com.my/wp-content/uploads/2020/12/Computer-Crimes-Act-1997.pdf>
- Woolfe, M. (2019). *Brunei's tightening grip on freedom of expression*. Retrieved from <https://newnaratif.com/bruneis-tightening-grip-on-freedom-of-expression>